

แบบสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านอุตสาหกรรม ประจำปี ๒๕๖๙

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

๑. ชื่อผู้ให้บริการข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชื่อ - สกุล นายประยัด พาเสนท์ อายุ ๖๒ ปี
ชื่อกลุ่ม -

๒. เลขบัตรประจำตัวประชาชน ๓-๔๗๐๖-๐๐๒๔๑-๑๐-๗ ปี พ.ศ. เกิด ๒๕๐๗

๓. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้

บ้านเลขที่ ๒๓๗ หมู่ที่ ๑๖ ตำบล ปลาไหล
อำเภอ วาริชภูมิ จังหวัด สกลนคร รหัสไปรษณีย์ ๔๗๑๕๐
โทรศัพท์มือถือ E - mail :

ตอนที่ ๒ องค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

โปรดกรอกข้อความในช่องว่าง และทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ของแบบสำรวจ

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน อุตสาหกรรม

๑. ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น (เลือกได้เพียง ๑ ข้อ)

- ☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรม
☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม
☒ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม
☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแพทย์แผนไทย
☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปกรรม
☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาและวรรณกรรม
☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอื่น ๆ

๒. สถานการณ์คงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาและวรรณกรรมในปัจจุบัน (เลือกได้เพียง ๑ ข้อ)

- ☒ เสี่ยงต่อการสูญหายใกล้ขาดผู้สืบทอด ☐ มีผู้สืบทอดและปฏิบัติอยู่
☐ มีการปฏิบัติสืบทอดโดย

๓. การได้มาซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาและวรรณกรรม (เลือกได้เพียง ๑ ข้อ)

☒ สืบทอดจากบรรพบุรุษ ☐ เจ้าของภูมิปัญญาเอง/คิดค้นขึ้นมาใหม่ ☐ พัฒนาต่อยอดจากภูมิปัญญาเดิม

๔. ระยะเวลาการได้มาของภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม (ระบุจำนวนปี) ๗ ปี

๕. ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาและวรรณกรรม (เลือกได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ลดรายจ่าย ☒ เพิ่มรายได้
☐ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการเกษตร ☐ ส่งเสริมสุขภาพ
☐ ส่งเสริมการท่องเที่ยว ☒ ช่วยอนุรักษ์มรดกของท้องถิ่น
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ

๖. การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม การตีพิมพ์(เลือกได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☒ บอกเล่าสืบต่อกันมาในชุมชน
- ☒ ผ่านปราชญ์ชาวบ้าน
- ☐ ผ่านวิทยากรชุมชน
- ☐ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสาร หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร
- ☐ สื่อเทคโนโลยี เช่น วิทยุทัศน์ แดทบ้นทีกเสียง ภาพนิ่ง สื่อคอมพิวเตอร์ สื่อออนไลน์
- ☐ ยังไม่เคยมีการเผยแพร่/ ใช้เฉพาะบุคคล
- ☐ ไม่ทราบข้อมูลการเผยแพร่
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

๗. รายละเอียดขั้นตอนและวิธีการของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรมการตีพิมพ์

(ระบุรายละเอียด เช่น วัตถุดิบ ขั้นตอนการดำเนินการ/วิธีทำ ราคาจำหน่าย)

ขั้นตอนการตีพิมพ์

การเตรียมการ ในการเตรียมการตีพิมพ์หรือทำมิตนั้น มีปัจจัยที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. เตรียมคน ต้องใช้คน ๓-๔ คนขึ้นไป โดยเฉพาะการตีพิมพ์ในขั้นตอนที่ ๑ (การหลาบ) ต้องใช้คนที่มีพลกำลัง ร่างกายแข็งแรง ตลอดจนต้องมีความสามัคคีและมีประสบการณ์มาก

๒. เตรียมอุปกรณ์ เป็นอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ สำหรับช่างตีพิมพ์โดยเฉพาะ เช่น ทัง ค้อน พะเนิน คีม สูลม เตเผาเหล็ก ตะไบ เหล็กชุด เหล็กไซ ราน้ำชุบมิด เชื้อนตัดเหล็ก ขอฟไฟ หินหยาบ-ละเอียด ทั้งขอเถาว์ลยเปรียง หลักสี่ (ปากกา) กบ และเลื่อย เป็นต้น

๓. เตรียมวัตถุดิบ วัสดุที่สำคัญในการตีพิมพ์เป็นอันดับแรกได้แก่ เหล็กกล้า อันดับต่อไป คือ ถ่านไม้ไผ่ ซึ่งเป็นถ่านที่มีประสิทธิภาพสูงในการเผาเหล็ก ต่างจากถ่านจากไม้ทั่ว ๆ ไป และอันดับสุดท้ายคือ ไม้ที่ใช้ทำด้ามมิด

การดำเนินการผลิต มิดเหล็กกล้า จะมีขั้นตอนในการทำโดยสรุป ๑๐ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ตัดเหล็กให้ได้ขนาดตามความต้องการ เผาไฟให้แดงแล้วนำออกมาจากเตาให้คนสามคนใช้พะเนินตีจนได้รูปหุ่น หรือกุน (ชาวบ้านเรียกว่าการ “ หลาบ ” เหล็ก)

ขั้นตอนที่ ๒ เมื่อได้หุ่นหรือกุนมิดแล้ว นำเอาเข้าเตาเผาไฟอีกครั้งหนึ่ง แล้วใช้คน คนเดียวตีด้วยค้อนเพื่อขึ้นรูปมิดให้ได้ตามความต้องการ

ขั้นตอนที่ ๓ เมื่อเข้าได้รูปมิดแล้ว ทิ้งไว้ให้เย็น แล้วใช้ค้อนตีจนเนื้อเหล็กเรียบเป็นมันเพื่อให้เนื้อเหล็กเหนียวแน่น คมบาง ตัวมิดตรง

ขั้นตอนที่ ๔ เมื่อได้รูปมิดพอสมควรแล้ว นำมาแต่งด้วยตะไบ เพื่อให้ได้รูปเล่มสวยงามขึ้น

ขั้นตอนที่ ๕ เมื่อแต่งด้วยตะไบได้รูปแล้ว นำมาชุบคมให้บางโดยใช้เหล็กชุด เพื่อทำให้ตัวมิดขาวและบาง

ขั้นตอนที่ ๖ เมื่อชุบได้คมบางพอสมควรแล้ว ใช้ตะไบหยาบและตะไบละเอียดสีกตามตัวมิด เพื่อให้ตัวมิดขาวเรียบร้อย และคมจะบางยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ ๗ เมื่อสีกเรียบร้อยแล้วนำมาพานคม โดยใช้ตะไบละเอียดพานขวางของคมมิดเพื่อให้คมมิดบางเฉียบ

ขั้นตอนที่ ๘ เมื่อพานคมแล้วก็นำมาชุบ “ การชุบ ” เป็นเรื่องสำคัญมาก ช่างต้องมีความชำนาญเป็นพิเศษ โดยนำมิดเข้าเผาไฟในเตาจนร้อนแดงตามความต้องการ แล้วชุบกับน้ำคมของมิดจะกล้าแข็งไม่อ่อนและไม่ป็น

ขั้นตอนที่ ๙ เมื่อชุบแล้วนำมาฝนหรือลับ โดยใช้หินหยาบและหินละเอียดให้คมได้ที่ สมัยนี้ใช้หินกากเพชร

ขั้นตอนที่ ๑๐ เมื่อฝนหรือลึบคมได้ที่แล้วจึงนำมาเข้าตำมมิด แล้วใช้น้ำมันทาตัวมิดเพื่อกันสนิม เป็นเสร็จสิ้น
ขั้นตอนการทำมิด

๘. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรมของท่านมีการรับรองทางวิทยาศาสตร์หรือทางกฎหมายหรือไม่

ตัวอย่างเช่น เลขสารบอาหาร (เครื่องหมายอย.), เลขทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, เลขทะเบียน GAP/GMP เป็นต้น

☒ ไม่มี

☐ มี

8. ข้อมูลผู้รวบรวมข้อมูล

ชื่อ-นามสกุล.....นางสาวจุไรรัตน์ พงษ์ธรรม.....

ตำแหน่ง.....ผู้ช่วยเจ้าพนักงานธุรการ.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....0898625969.....

หน่วยงาน.....เทศบาลตำบลปลาไหล.....

ที่อยู่เลขที่.....52.....อาคาร.....หมู่.....4.....ตำบล.....ปลาไหล.....

อำเภอ.....วาริชภูมิ.....จังหวัด.....สกลนคร.....โทรศัพท์.....0898625969.....

๙. รูปภาพประกอบภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม

นายประยัด พรเสน่ห์ ช่างตีมิดพื้นบ้าน

